

Lausunto

22.06.2017

Asia: OM 15/41/2016

Mietintö ”Tiedustelutoiminnan valvonta”

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne mietinnöstä ”Tiedustelutoiminnan valvonta”

Työryhmä on valmistellut siviili- ja sotilasviranomaisten tiedustelutoiminnan valvonnan järjestämistä Suomessa. Työryhmä ehdottaa tiedustelutoiminnan valvonnasta annettavan lain säätämistä. EK katsoo, että tiedustelutoiminnasta, sen suhteesta muihin yhteiskunnan toimintoihin ja sen valvonnasta on tarpeen säätää selkeästi lailla. Tiedustelun valvonnan on oltava tehokasta, riippumatonta ja uskottavaa, jotta se voi edistää luottamusta tiedusteluviranomaisten toimintaan.

Mietinnössä ehdotetaan perustettavaksi uusi viranomainen, jonka tehtäväksi tulisi tiedustelumenetelmien käytön lainmukaisuuden sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen valvonta tiedustelutoiminnassa. Tiedusteluvaltuutetulla tulisi olemaan vahvoja toimivaltuuksia laillisuusvalvonnassa. Esityksen mukaan tehtäviin on varattu neljä henkilötyövuotta. EK katsoo, että tiedusteluvaltuutetun toiminta on järjestettävä tehokkaasti ja siten, että sillä on realistiset mahdollisuudet uskottavan valvonnan suorittamiseen. EK haluaa kiinnittää huomiota, että tiedusteluvaltuutetun toimistossa tullaan tarvitsemaan tiedustelutoiminnan luonteen vuoksi paitsi juridista, myös teknistä osaamista. Tiedusteluvaltuutetulla tulee siksi tarvittaessa olla mahdollisuudet myös ulkopuolisen asiantuntemuksen hyödyntämiseen toiminnassaan.

EK kiinnittää huomiota, että mietinnössä ei ole käsitelty tuomioistuinten lupaharkintaan liittyvää roolia laillisuusvalvonnan osana. EK katsoo, että olisi tarpeellista arvioida voisiko tiedusteluvaltuutetulla olla ehdotuksessa mainittujen tehtävien lisäksi rooli tiettyjä tiedonhankintamenetelmiä koskevissa tuomioistuimen lupakäsittelyissä. Vastaava mekanismi löytyy Ruotsin lainsäädännöstä (Lag om Försvarsunderrättelsesdomstol, 2009:966).

Mietinnössä ei ole arvioitu ehdotuksen yritysvaikutuksia. EK muistuttaa, että oikeusturvakeinoja määriteltäessä on katsottava tärkeäksi, että myös yritykset voivat tarvittaessa sujuvasti tuoda asiansa tiedusteluvaltuutetun käsittelyyn. Kantelua koskevasta ehdotuksen 21 §:stä tai tutkimispyyntöä koskevasta 22 §:stä ei käy selvästi ilmi voiko myös yritys kääntyä

tiedusteluvaltuutetun puoleen epäillessään oikeuksiaan loukatun, sillä säännöksessä viitataan ainoastaan yksilön tai henkilön oikeuksiin. EK katsoo, että mahdollisuus tähän tulisi olla, jotta yritysten oikeusturva olisi asianmukaisesti järjestetty. Samoin menettelyjä ja tiedusteluvaltuutetun roolia esimerkiksi mahdollisissa vahingonkorvaustapauksissa olisi tarpeen selkeyttää.

EK pitää tärkeänä, että ehdotuksen 28 §:n mukaisesta tiedusteluvaltuutetun vuosikertomuksesta tulee olemaan saatavilla kattava julkinen versio. Vuosikertomuksen tulee mahdollistaa viranomaisten toimivaltuuksien käytön ja laajuuden realistinen arviointi sekä sisältää ilmenneiden havaintojen mahdollisimman avoin käsittely salassapitointressit kuitenkin riittävästi huomioiden.

EK korostaa, että tiedustelua koskevan lainsäädännön toimivuuden seuranta on tulevaisuudessa tärkeää. Erityisesti lainsäädännön kansantaloudellisten ja yritysvaikutusten seurantaan on tarpeen panostaa. Tällöin keskeisten sidosryhmien näkemysten huomioiminen ja osaamisen hyödyntäminen tarjoavat mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseen.

Susi Mika
Elinkeinoelämän keskusliitto EK